

ΚΕΡΤ ΒΟΝΝΕΓΚΑΤ

ΕΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΧΩΡΙΣ
ΠΑΤΡΙΔΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΘΑΝΑΣΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΚΕΡΤ ΒΟΝΝΕΓΚΑΤ

Ένας άνθρωπος
χωρίς πατρίδα

Μετάφραση

ΘΑΝΑΣΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Πρόλογος στην ελληνική έκδοση

ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη Λογοτεχνία

Σύγχρονη Ξένη Λογοτεχνία – 181

Σειρά: Κόσμος

Κερτ Βόννεγκατ, *Ένας άνθρωπος χωρίς πατρίδα*

Kurt Vonnegut, *A Man Without a Country*

Μετάφραση Θανάσης Γιαννακόπουλος

Πρόλογος στην ελληνική έκδοση Σώτη Τριανταφύλλου

Υπεύθυνος εκδοτικού τμήματος Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια - Διορθώσεις Ελένη Γεωργοστάθη

Σελιδοποίηση Παναγιώτης Βογιατζάκης

Φιλμ, μοντάζ Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright© Kurt Vonnegut, 2005

Originally published by Seven Stories Press, New York, USA, 2005

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕ (Εκδόσεις Πατάκη), Αθήνα, 2006

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Αύγουστος 2006

Κ.Ε.Τ. 5100 Κ.Ε.Π. 726/06

ISBN 960-16-1960-7

ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 14, 106 80 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.36.50.000, FAX: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Ν. ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ 122, 563 34, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54-5
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Π ε ρ ι ε χ ό μ ε ν α

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Μαύρο γέλιο 17

1

Ήμουν το νεότερο μέλος στην οικογένεια 37

2

Ξέρετε τι σημαίνει σαχλαμάρας; 43

3

Ίδου ένα μάθημα δημιουργικής γραφής 59

4

Και τώρα θα σας πω μερικά νέα 75

5

Ωραία λοιπόν, ώρα για διασκέδαση 83

6

Με αποκαλούν λουδίτη 91

7

Έγινα ογδόντα δύο ετών στις 11 Νοεμβρίου 101

8

Ξέρετε τι σημαίνει ανθρωπιστής; 115

9

Μην κάνετε στους άλλους 131

10

Μια πολύ συναισθηματική γυναίκα
από την πόλη Υψηλάντη 141

11

Και τώρα, σας έχω μερικά καλά νέα 151

12

Μια εποχή ήμουν ιδιοκτήτης και διαχειριστής
μιας επιχείρησης εμπορίας αυτοκινήτων 161

Ρέκβιεμ 173

Σημείωμα του συγγραφέα 177

Σημειώσεις του μεταφραστή 183

Έργογραφία Κερτ Βόννεγκατ 205

Ξέρετε τι σημαίνει σαχλαμάρας;

Όταν ήμουν στο Γυμνάσιο του Σόρτριντζ στην Ιντιανάπολη, πριν από εξήντα πέντε χρόνια, σαχλαμάρα λέγαμε έναν τύπο ο οποίος έχωνε μια μασέλα στον κώλο του και μ' αυτήν τράβαγε τα κουμπιά από τις ταπετσαρίες των πίσω καθισμάτων των ταξί. (Σαχλαμπούχλα λέγαμε τον τύπο που πήγαινε και μύριζε τις σέλες των ποδηλάτων των κοριτσιών.)

Θεωρώ ότι σαχλαμάρας είναι όποιος δεν έχει διαβάσει το διήγημα «Ένα συμβάν στη γέφυρα της κουκουβάγιας»⁸, γραμμένο από τον Άμπρουζ Μπιρς, το σπουδαιότερο αμερικανικό διήγη-

μα. Δεν είναι ούτε κατά διάνοια πολιτικό. Πρόκειται για ένα άψογο δείγμα αμερικανικής ευφυΐας, όπως είναι και το τραγούδι «Sophisticated Lady» του Ντιουκ Έλλιγκτον⁹ ή η θερμάστρα του Φραγκλίνου¹⁰.

Πιστεύω ότι είναι σαχλαμάρας όποιος δεν έχει διαβάσει το έργο *Δημοκρατία στην Αμερική* του Αλέξις ντε Τοκβίλ¹¹. Δεν πρόκειται να υπάρξει καλύτερο βιβλίο όσον αφορά τα εγγενή πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί το κράτος μας.

Θέλετε να πάρετε μια ιδέα από αυτό το θαυμάσιο βιβλίο; Ο Τοκβίλ λέει, και το είπε πριν από εκατόν εξήντα εννιά χρόνια, ότι σε καμία άλλη χώρα στον κόσμο δεν έχει η φιλαργυρία κυριέψει τόσο πολύ τον άνθρωπο όσο στη δική μας. Καλά μέχρι εδώ;

Ο Γαλλο-αλγερινός συγγραφέας Αλμπέρ Καμύ, στον οποίο απονεμήθηκε Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1957, έγραψε: «Δεν υπάρχει παρά ένα μονάχα φιλοσοφικό πρόβλημα πραγματικά σοβαρό: το πρόβλημα της αυτοκτονίας»¹².

Και ιδού τώρα άλλος ένας λόγος να ξεκαρδιστείτε στα γέλια, από το χώρο της λογοτεχνίας αυτή τη φορά. Ο Καμύ πέθανε σε αυτοκινητικό δυστύχημα. Πόσο έζησε; 1913-1960 μ.Χ.

Αντιλαμβάνεστε ότι όλη η σπουδαία λογοτεχνία –*Μόμπυ Ντικ*¹³, *Χάκλμπερρυ Φινν*¹⁴, *Αποχαιρετι-*

σμός στα όπλα¹⁵, Το άλικο γράμμα¹⁶, Το κόκκινο σήμα της παλικαριάς¹⁷, Ιλιάδα, Οδύσσεια, Έγκλημα και τιμωρία¹⁸, Βίβλος και η «Επέλαση της ελαφράς ταξιαρχίας»¹⁹– ασχολείται με το πόσο χαμερπές είναι να είσαι άνθρωπος; (Δεν είναι ανακουφιστικό που κάποιος το κατονομάζει έτσι;)

Για μένα, η εξέλιξη μπορεί να πάει στο διάολο! Είμαστε απλώς ένα λάθος – και τι λάθος. Έχουμε τραυματίσει θανάσιμα αυτόν το μειλίχιο πλανήτη, που συντηρεί όλες τις μορφές ζωής –το μοναδικό σ' ολόκληρο το γαλαξία μας–, μέσα σε έναν αιώνα ξεφαντώματος με τα μέσα μεταφοράς μας. Η κυβέρνησή μας διεξάγει πόλεμο κατά των ναρκωτικών, έτσι δεν είναι; Ας κυνηγήσουν λοιπόν το πετρέλαιο. Εκεί να δεις καταστροφική μαστούρα!!! Βάζεις λίγο από αυτό το υγρό στο αμάξι σου και μπορείς να τρέξεις με 150 χμ. την ώρα, να πατήσεις το σκύλο του γείτονα και να κάνεις την ατμόσφαιρα της γης συμπαράλια. Ε, και; Εφόσον έχουμε καθηλωθεί στο στάδιο του χόμο σάπιενς²⁰, γιατί να χαζολογάμε; Ας χαλάσουμε ό,τι βρούμε μπροστά μας. Πήρατε όλοι από μια ατομική βόμβα; Ποιος στις μέρες μας δεν έχει ατομική βόμβα;

Πρέπει, όμως, προς υπεράσπιση της ανθρωπότητας, να πω κι αυτό: Ασχέτως της ιστορικής περιόδου, του Κήπου της Εδέμ συμπεριλαμβανομένου, όλοι καταφέραμε να φτάσουμε τελικά μέ-

χρι εδώ. Και, αν εξαιρέσουμε τον Κήπο της Εδέμ, όλα αυτά τα παιχνίδια παίζονται εδώ και αιώνες. Παιχνίδια που, ακόμα κι αν δεν είσαι τρελός, μπορούν εύκολα να σε κάνουν να παρανοήσεις. Μερικά από αυτά, που μπορούν να σε κάνουν παράφρονα, είναι η αγάπη και το μίσος, ο φιλελευθερισμός και ο συντηρητισμός, τα αυτοκίνητα και οι πιστωτικές κάρτες, το γκολφ και το γυναικείο μπάσκετ.

Είμαι από τους Αμερικανούς των Μεγάλων Λιμνών²¹, τους ανθρώπους του γλυκού νερού, όχι από τους ανθρώπους των ωκεανών, αλλά από εκείνους της ηπειρωτικής Αμερικής. Όποτε κολυμπώ σε ωκεανό, αισθάνομαι σαν να κολυμπώ σε ζεστή κοτόσουπα.

Αρκετοί Αμερικανοί σοσιαλιστές είναι σαν εμένα, δηλαδή άνθρωποι του γλυκού νερού. Οι περισσότεροι Αμερικανοί δε γνωρίζουν τι ακριβώς έκαναν οι σοσιαλιστές κατά το πρώτο μισό του περασμένου αιώνα όσον αφορά τις τέχνες, την τέχνη του λόγου, την οργάνωση των δεξιοτήτων, τι έκαναν για να αναπτύξουν την αυτοεκτίμηση, την αξιοπρέπεια και την πολιτική διορατικότητα των μισθωτών, της εργατικής τάξης.

Το επιχείρημα ότι οι μισθωτοί που δεν έχουν κοινωνική θέση, ανώτατη μόρφωση ή πλούτο είναι κατώτατης νοημοσύνης καταρρίπτεται πλήρως από το γεγονός ότι δύο από τους πιο σπουδαίους συγγραφείς και ρήτορες επί θεμάτων που αφορούν σημαντικά ζητήματα της αμερικανικής ιστορίας ήταν αυτοδίδακτοι εργάτες. Μιλώ φυσικά για τον ποιητή Καρλ Σάντμπουργκ²² από το Ιλινόι και τον Αβραάμ Λίνκολν από το Κεντάκι, τότε της Ιντιάνα, και πλέον του Ιλινόι. Και οι δυο, αν μπορώ να πω κάτι τέτοιο, ήταν άνθρωποι του γλυκού νερού, σαν εμένα. Άλλο ένα πρόσωπο του γλυκού νερού, και έξοχος ομιλητής, ήταν ο υποψήφιος του Σοσιαλιστικού Κόμματος Γιουτζίν Βίκτορ Ντεμπς²³, πρώην πυροσβέστης ατμάμαξας, παιδί μικροαστικής οικογένειας από την Τέρρα Χόουτ της Ιντιάνα.

Ζήτω η ομάδα μας!

Ο «σοσιαλισμός» δεν είναι περισσότερο ηθικώς επιλήψιμος απ' ό,τι ο χριστιανισμός. Όπως ο σοσιαλισμός επέβαλε τον Ιωσήφ Στάλιν και τη μυστική αστυνομία του και ανάγκασε τις εκκλησίες να κατεβάσουν ρολά, έτσι και ο χριστιανισμός επέβαλε την Ιερά Εξέταση. Και οι δύο, στην πραγματικότητα, διεκδικούν μια κοινωνία όπου όλοι οι άντρες, οι γυναίκες και τα παιδιά είναι ισάξιοι και δεν φωμολυσσάνε.

Συμπτωματικά, ο Αδόλφος Χίτλερ ήταν «δύο

σε ένα». Ονόμασε το κόμμα του Εθνικοσοσιαλιστές, Ναζί. Το σύμβολο του κόμματος, η σβάστικα, δεν ήταν παγανιστικό σύμβολο. Ήταν ο χριστιανικός σταυρός του εργάτη, φτιαγμένος από τσεκούρια, δηλαδή εργαλεία.

Όσον αφορά τα κατεβασμένα ρολά των εκκλησιών επί Στάλιν, καθώς και την αντίστοιχη πρακτική στη σημερινή Κίνα: Τέτοια καταστολή των θρησκειών τη δικαίωσε θεωρητικώς η δήλωση του Καρλ Μαρξ ότι «η θρησκεία είναι το όπιο του λαού»²⁴. Ο Μαρξ έκανε αυτή τη δήλωση το 1844, όταν το όπιο και τα παράγωγά του ήταν τα μόνα αποτελεσματικά παυσίπονα. Τα είχε πάρει και ο ίδιος ο Μαρξ. Ήταν ευγνώμων για την παροδική ανακούφιση που του πρόσφεραν. Έκανε απλώς μια παρατήρηση, και σίγουρα δεν κατέκρινε το γεγονός ότι η θρησκεία μπορούσε να αποβεί επίσης παρηγορητική για όσους βρίσκονταν σε οικονομική ή κοινωνική ένδεια. Ήταν κλισέ και όχι απόφθεγμα.

Παρεμπιπτόντως, όταν ο Μαρξ έγραφε τις παραπάνω λέξεις, εμείς δεν είχαμε ακόμα απελευθερώσει τους δούλους μας. Ποιος, φαντάζεστε, ήταν εκείνη την εποχή πιο αρεστός στα μάτια ενός ελεήμονος Θεού, ο Καρλ Μαρξ ή οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής;

Ο Στάλιν, όπως και οι Κινέζοι τύραννοι, εξέλαβαν με ευχαρίστηση το κλισεδάκι αυτό του

Μαρξ ως προσταγή, εφόσον δήθεν τους εξουσιοδοτούσε να βγάλουν εκτός παιχνιδιού τους ιεροκήρυκες, οι οποίοι θα μπορούσαν πιθανώς να επικρίνουν τους ίδιους ή τους σκοπούς τους.

Η απλή αυτή δήλωση έχει επίσης επιτρέψει σε αρκετούς στη χώρα μας να λένε ότι οι σοσιαλιστές δεν έχουν ούτε ιερό ούτε όσιο, είναι ασεβείς και, άρα, απολύτως απεχθείς.

Εύχομαι να είχα συναντήσει τον Καρλ Σάντμπουργκ ή τον Γιουτζίν Βίκτορ Ντεμπς, τους οποίους δεν είδα ποτέ από κοντά. Θα μου δενόταν η γλώσσα κόμπος μπροστά σε τέτοιους εθνικούς θησαυρούς.

Κατάφερα βεβαίως να γνωρίσω ένα σοσιαλιστή της γενιάς τους, τον Πάουερς Χάπγκουντ²⁵ από την Ιντιανάπολη – έναν τυπικό ιδεαλιστή, κάτοικο της Ιντιάνα. Ο σοσιαλισμός είναι ιδεαλισμός. Ο Χάπγκουντ, όπως και ο Ντεμπς, ήταν ένας μικροαστός που πίστευε ότι θα μπορούσε να υπάρξει περισσότερη οικονομική δικαιοσύνη σε αυτήν τη χώρα. Ήθελε μια χώρα καλύτερη από αυτή, αυτό είναι όλο.

Όταν αποφοίτησε από το Χάρβαρντ, δούλεψε ως ανθρακωρύχος, παροτρύνοντας τους εργάτες συντρόφους του να οργανωθούν σε σωματείο ώστε να επιτύχουν καλύτερους μισθούς και ασφαλέστερες συνθήκες εργασίας. Πρωτοστάτησε επίσης στις διαδηλώσεις κατά την εκτέλεση των α-

ναρχικών Νικόλα Σάκκο και Μπαρτολομέο Βαντσέττι στη Μασσαχουσέττη το 1927²⁶.

Η οικογένεια του Χάπγκουντ είχε στην ιδιοκτησία της επιτυχημένη κονσερβοποιία στην Ιντιανάπολη, και όταν ο Πάουερς Χάπγκουντ την κληρονόμησε, τη μεταβίβασε στους εργαζόμενους, οι οποίοι και την κατέστρεψαν.

Συναντηθήκαμε στην Ιντιανάπολη μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου. Ήταν πλέον περιφερειακός διευθυντής του Κογκρέσου των Βιομηχανικών Εργατικών Ομοσπονδιών²⁷. Είχαν γίνει κάποια επεισόδια σε μια διαδήλωση και ο Χάπγκουντ είχε κληθεί να καταθέσει περί αυτών στο δικαστήριο. Ο δικαστής σταματά τη διαδικασία και τον ρωτά: «Κύριε Χάπγκουντ, βρίσκεστε εδώ, εσείς, ένας απόφοιτος του Χάρβαρντ. Ποιος ο λόγος για κάποιον με τα δικά σας προσόντα να επιλέξει να ζήσει όπως εσείς;». Ο Χάπγκουντ απάντησε στο δικαστή: «Ο λόγος; Μα, εξαιτίας της “Επί του όρους ομιλίας”, φυσικά, κύριε».

Πάμε, λοιπόν, άλλη μια φορά: Ζήτω η ομάδα μας!

Κατάγομαι από οικογένεια καλλιτεχνών. Και να με λοιπόν που βγάζω τα προς το ζην από τις τέ-

χνες. Δεν έχω κάνει και καμιά επανάσταση. Είναι σαν να ανέλαβα το οικογενειακό βενζινάδικο. Όλοι οι πρόγονοί μου ασχολούνταν με τις τέχνες κι εγώ απλώς βγάζω το ψωμί μου με το συνήθη οικογενειακό τρόπο.

Ο πατέρας μου όμως, ο οποίος ήταν ζωγράφος και αρχιτέκτονας, πληγώθηκε τόσο πολύ κατά τη Μεγάλη Ύφεση, όταν δεν μπορούσε να βγάλει το ψωμί του, ώστε να πιστεύει ότι δε θα έπρεπε να ασχοληθώ καθόλου με τις τέχνες. Προσπάθησε να με απομακρύνει από αυτές προειδοποιώντας με, επειδή τις θεωρούσε αναποτελεσματικό τρόπο για να βγάλει κανείς χρήματα. Μου είπε ότι θα πήγαινα στο πανεπιστήμιο μόνο αν σπούδαζα κάτι σοβαρό, κάτι πρακτικό.

Σπούδασα Χημεία στο Πανεπιστήμιο Κορνέλ, επειδή ο αδερφός μου ήταν μεγάλος χημικός. Οι κριτικοί πιστεύουν ότι δεν μπορεί κάποιος να είναι σοβαρός καλλιτέχνης και ταυτοχρόνως να έχει σπουδάσει κάποια από τις θετικές επιστήμες, όπως εγώ. Γνωρίζω ότι είθισται τα πανεπιστημιακά τμήματα αγγλικής γλώσσας και φιλολογίας, χωρίς να ξέρουν τι ακριβώς κάνουν, να διδάσκουν τον τρόπο απέναντι στα τμήματα των μηχανικών, των φυσικών και των χημικών. Και αυτός ο φόβος, νομίζω, μεταφέρεται και στην κριτική. Οι περισσότεροι από τους κριτικούς μας έχουν βγει από τμήματα αγγλικής γλώσσας και

φιλολογίας, και είναι ιδιαιτέρως καχύποπτοι απέναντι σε οποιονδήποτε δείχνει ενδιαφέρον, υπέρ το δέον, για την τεχνολογία. Τέλος πάντων, σπούδασα Χημεία, αλλά πάντα καταλήγω καθηγητής σε τμήματα αγγλικής γλώσσας και φιλολογίας, άρα έχω φέρει την επιστημονική σκέψη στη λογοτεχνία. Πολύ λίγοι μ' ευγνωμονούν γι' αυτό.

Έγινε αυτό που λένε συγγραφέας επιστημονικής φαντασίας, όταν κάποιος αποφάσισε ότι ήμουν συγγραφέας επιστημονικής φαντασίας. Δεν ήθελα να μου βάλουν τέτοια ταμπέλα, και γι' αυτό αναρωτιόμουν τι στο καλό είχα πει και τους προσέβαλα με τέτοιο τρόπο, ώστε να μη μου δώσουν τα εύσημα που δίνουν στους σοβαρούς συγγραφείς. Αποφάσισα ότι έφταιγε που έγραφα για την τεχνολογία, και οι περισσότεροι διακεκριμένοι Αμερικανοί συγγραφείς δεν ξέρουν γρυ περί τεχνολογίας. Με κατέταξαν στους συγγραφείς επιστημονικής φαντασίας επειδή απλώς έγραφα για την πόλη Σκενέκταντι, που βρίσκεται στα ανατολικά της Νέας Υόρκης. Ήταν στο πρώτο μου βιβλίο, *Ο πιανίστας*, όπου ασχολήθηκα με το Σκενέκταντι. Σ' αυτή την περιοχή υπάρχουν μόνο πελώρια εργοστάσια, τίποτε άλλο. Εγώ και οι συνάδελφοί μου ήμασταν μηχανικοί, φυσικοί, χημικοί και μαθηματικοί. Και όταν έγραφα για την εταιρεία Τζένεραλ Ελέκτρικ και το Σκενέκταντι, οι κριτικοί, οι οποίοι δεν είχαν ποτέ τους επισκε-

φτεί την περιοχή, θεώρησαν ότι όλο αυτό ήταν μια φανταστική απεικόνιση του μέλλοντος.

Πιστεύω ότι τα μυθιστορήματα που δε συμπεριλαμβάνουν την τεχνολογία αναπαριστούν τη ζωή εξίσου ανακριβώς όσο και τα βικτωριανά έργα που αναπαριστούσαν τη ζωή χωρίς να συμπεριλαμβάνουν το σεξ.

Το 1968, χρονιά που έγραφα το Σφαγείο Νο5, είχα πλέον ωριμάσει αρκετά για να γράψω για το βομβαρδισμό της Δρέσδης. Ήταν η μεγαλύτερη σφαγή στην ευρωπαϊκή ιστορία. Φυσικά και γνωρίζω περί Άουσβιτς, αλλά σφαγή είναι κάτι που συμβαίνει ξαφνικά, είναι η δολοφονία πολύ μεγάλου αριθμού ανθρώπων σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Στη Δρέσδη, στις 13 Φεβρουαρίου 1945, περίπου 135.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν από βρετανικά βομβαρδιστικά μέσα σε μια νύχτα.

Ήταν απλώς παραλογισμός, μια μάταιη καταστροφή. Όλη η πόλη παραδόθηκε στις φλόγες, και αυτό ήταν φρικαλεότητα των Βρετανών, όχι δική μας. Έστειλαν τα βομβαρδιστικά τη νύχτα και αυτά έσπειραν τη φωτιά σε όλη την πόλη με νέου τύπου εμπρηστικές βόμβες. Έτσι, η φωτιά κατά-

πιε οτιδήποτε οργανικό, εκτός από μια μικρή ομάδα αιχμαλώτων πολέμου. Ήταν ένα στρατιωτικό πείραμα στο οποίο διερευνήθηκε αν μπορεί να κατακαεί μια ολόκληρη πόλη όταν της ρίξεις βόμβες με τέτοιο υλικό.

Φυσικά, εμείς, ως αιχμάλωτοι πολέμου, ανασκουμπωνόμασταν και δουλεύαμε για να ανασύρουμε από τα ερείπια τους νεκρούς Γερμανούς που είχαν πεθάνει από ασφυξία σε υπόγεια, και ξεθάβαμε τα πτώματά τους και τα ρίχναμε στο σωρό για την πυρά. Κι άκουσα –δεν ήμουν αυτήκοος μάρτυς– ότι αυτή η διαδικασία εγκαταλείφθηκε επειδή ήταν πολύ αργή και, φυσικά, σε όλη την πόλη είχε απλωθεί αφόρητη δυσοσμία. Τότε ήταν που ανέλαβαν οι τύποι με τα φλογοβόλα.

Δε γνωρίζω για ποιο λόγο δε σκότωσαν εμένα και τους άλλους αιχμάλωτους πολέμου.

Ήμουν συγγραφέας το 1968. Γραφιάς, για την ακρίβεια. Θα έγραφα οτιδήποτε για να βγάλω χρήματα. Και εφόσον υπήρξα αυτόπτης μάρτυς, εφόσον επέζησα, τι στο διάολο, θα έγραφα ένα ρουτινιάρικο βιβλίο για τη Δρέσδη. Ξέρετε, ένα από αυτά τα βιβλία που γίνονται μετά ταινία και όπου ο Ντιν Μάρτιν και ο Φρανκ Σινάτρα και τ' άλλα παιδιά θα υποδύονταν εμάς. Προσπάθησα να το γράψω, αλλά απλώς δε μου έβγαине. Έγραφα συνεχώς βλακείες.

Πηγαίνω λοιπόν στο σπίτι ενός φίλου, του

Μπέρνι Ο΄Χερ, που ήταν ο κολλητός μου. Και προσπαθούσαμε να θυμηθούμε κάνα έξυπνο αστέριο από την εποχή που ήμασταν αιχμάλωτοι πολέμου στη Δρέσδη, κάνα ζοριλίκι, τίποτα τέτοιο. Πράγματα γενικά από αυτά που θα έκαναν μια καλή πολεμική ταινία. Η γυναίκα του, η Μαίρη Ο΄Χερ, έχασε την ψυχραιμία της: «Μα τότε δεν ήσασταν παρά βρέφη!».

Και αυτό είναι αλήθεια όσον αφορά τους στρατιώτες. Είναι στην πραγματικότητα βρέφη. Δεν είναι αστέρες του κινηματογράφου. Δεν είναι σαν τον Τζον Γουέιν. Και, συνειδητοποιώντας ότι αυτό ήταν το κλειδί, ένιωσα πλέον ελεύθερος να πω την αλήθεια. Ήμασταν παιδιά, κι έτσι ο υπότιτλος του *Σφαγείου Νο5* έγινε *Η σταυροφορία των παιδιών*.

Γιατί μου πήρε είκοσι τρία χρόνια να γράψω γι' αυτό που είχα βιώσει στη Δρέσδη; Όλοι γυρίσαμε σπίτι με τις ιστορίες μας και όλοι θέλαμε να τις εξαργυρώσουμε με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Και αυτό που έλεγε στην πραγματικότητα η Μαίρη Ο΄Χερ ήταν: «Γιατί δε λες απλώς την αλήθεια, έτσι, γι' αλλαγή;».

Ο Ερνστ Χέμινγουεϊ έγραψε μια ιστορία μετά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο με τίτλο «Το σπίτι του στρατιώτη»²⁸, όπου μιλούσε για το πόσο αγενές είναι να ρωτάς ένα στρατιώτη που μόλις έχει γυρίσει σπίτι του τι είχε δει στο μέτωπο. Νομίζω ότι

πολλοί άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένου κι εμένα, γίνονταν λιγομίλητοι όταν ένας πολίτης τούς ρωτούσε για μια μάχη ή για τον πόλεμο. Τέτοιες ερωτήσεις ήταν πολύ της μόδας. Ένας από τους εντυπωσιακότερους τρόπους να πεις την ιστορία σου από τον πόλεμο είναι ν' αρνηθείς να την πεις. Οι πολίτες τότε θα πρέπει να φανταστούν ότι έκανες κάθε είδους πράξη και ανδραγάθημα.

Πιστεύω όμως ότι ο πόλεμος του Βιετνάμ μάς απελευθέρωσε, τόσο εμένα όσο και άλλους συγγραφείς, επειδή έκανε την ηγεσία και τα κίνητρά μας να φαίνονται τόσο ψωραλέα και εντελώς ηλίθια. Μπορούσαμε επιτέλους να μιλήσουμε για κάτι άσχημο που είχαμε κάνει εμείς στους χειρότερους δυνατούς ανθρώπους, τους Ναζί. Και αυτό που είδα, αυτό που έπρεπε να αναφέρω, έκανε τον πόλεμο να δείχνει αποκρουστικός. Ξέρετε, η αλήθεια μπορεί να γίνει πολύ ισχυρή δύναμη. Δεν την περιμένεις.

Φυσικά, ένας άλλος λόγος να μη μιλήσεις για τον πόλεμο είναι ότι είναι ανείπωτος.